

3 KRONIKA²⁰²¹ 69

IZ ZGODOVINE ŠOŠTANJA

69
2021

KRONIKA

kronika.zzds.si/kronika

Iz zgodovine Šoštanja

Uredil Miha Preinfalk

IZDAJA ZVEZA ZGODOVINSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE

<https://zzds.si>

Kronika 2021, letnik 69, številka 3 – Iz zgodovine Šoštanja

Odgovorni urednik/ Managing editor:

dr. Miha Preinfalk (Ljubljana)

Tehnična urednica/ Technical editor:

mag. Barbara Šterbenc Svetina (Ljubljana)

Uredniški odbor/ Editorial board:

mag. Sonja Anžič-Kemper (Pforzheim, Nemčija), dr. Aleš Gabrič (Ljubljana),
dr. Stane Granda (Ljubljana), dr. Eva Holz (Ljubljana), dr. Katarina Keber (Ljubljana),
dr. Miha Kosi (Ljubljana), dr. Harald Krahwinkler (Celovec), Irena Lačen Benedičič (Jesenice),
dr. Tomaž Lazar (Ljubljana), dr. Hrvoje Petrić (Zagreb), dr. Vlasta Stavbar (Maribor),
dr. Imre Szilágy (Budimpešta) in dr. Nadja Terčon (Piran)

Za znanstveno korektnost člankov odgovarjajo avtorji.

© Kronika

Redakcija te številke je bila zaključena:

25. oktobra 2021

Naslednja številka izide/ Next issue:

februar/ February 2022

Prevodi povzetkov/ Translations of Summaries:

Manca Gašperšič - angleščina (English)

Lektoriranje/ Language Editor:

Rok Janežič

UDK/ UDC:

Breda Pajsar

Uredništvo in uprava/ Address of the editorial board:

Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU / Milko Kos Historical Institute at ZRC SAZU
Novi trg 2, SI-1000 Ljubljana

Letna naročnina/ Annual subscription:

za posameznike/ Individuals 25,00 EUR

za študente in upokojene/ Students and Pensioners 18,00 EUR

za ustanove/ Institutions 30,00 EUR

Cena te številke v prosti prodaji je/ Single issue 20,00 EUR

Izdajatelj/ Publisher:

Zveza zgodovinskih društev Slovenije

Aškerčeva cesta 2

SI-1000 Ljubljana

Transakcijski račun/ Bank Account:

Zveza zgodovinskih društev Slovenije 02010-0012083935

Sofinancirajo/ Financially supported by:

Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije/ Slovenian Research Agency
ZRC SAZU, Zgodovinski inštitut Milka Kosa/ ZRC SAZU, Milko Kos Historical Institute

Izid te številke je finančno podprla tudi Občina Šoštanj

OBČINA ŠOŠTANJ

Računalniški prelom/ Typesetting:

Medit d.o.o.

Tisk/ Printed by:

Fotolito Dolenc d.o.o.

Naklada/ Print run:

500 izvodov/ copies

Revija Kronika je vključena v podatkovno bazo/ Kronika is indexed in:

Scopus; Historical Abstracts, ABC-CLIO; MLA International Bibliography; PubMed; ERIH Plus; Bibliography of the History of Art.

Na naslovni strani/ Front cover: Prapor trga Šoštanj iz leta 1791 / Banner of the market town of Šoštanj from 1791 (Universalmuseum Joanneum, inv. št. / Inv. Nr. 951)

Na zadnji strani/ Back cover: Neorenesančni okras na Kajuhovem domu (nekdanji hotel Avstrija) v Šoštanju / Neo-Renaissance decoration on the façade of the »Kajuhov dom« (former Hotel Austria) in Šoštanj (foto / Photo: Barbara Žabota)

ISSN 0023-4923 (tiskana izdaja)

ISSN 2670-6865 (spletna izdaja)

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

94(497.4Šoštanj)(082)

IZ zgodovine Šoštanja / uredil Miha Preinfalk ; [prevodi povzetkov Manca Gašperšič - angleščina]. -
Ljubljana : Zveza zgodovinskih društev Slovenije, 2021. - (Kronika, ISSN 0023-4923 ; letn. 69, št. 3)

ISBN 978-961-6777-28-5
COBISS.SI-ID 82590467

KAZALO

Miha Preinfalk:	Šoštanj – na poti iskanja nekdanje veljave.....	407
	Šoštanj: On the path of retracing its former standing	409

Razprave

Tone Ravnikar:	Trg Šoštanj v srednjem veku	411
Boris Golec:	Šoštanj v stoletjih trške avtonomije.....	425
Boris Golec:	Trg Šoštanj po prvem ljudskem štetju leta 1754.....	473
Igor Sapač:	Gradova Žamberk in Forhtenek. Arhitekturnozgodovinski oris	493
Igor Sapač:	Grad in dvorca v Šoštanju. Arhitekturnozgodovinski oris	533
Miha Preinfalk:	Rodbina Del-Negro. Genealoška skica šoštanjskih graščakov	619
Rok Poles:	S praporom in partizano skozi luknjo pri vretenu. Prostorske in obredne značilnosti obhoda pomirja trga Šoštanj.....	639
Lilijana Urlep:	Kako je trg Šoštanj v obdobju jožefinskih cerkvenih reform skoraj dobil samostojno župnijo. Izsek iz cerkvenoupravne zgodovine trga Šoštanj	673
Aleksander Žižek:	Med hudodelci Deželjskega sodišča Šoštanj.....	687
Aleksandra Gačič:	Odšli so iz Šoštanja, a nikoli pozabili nanj – Josip, Mihael in Bogumil Vošnjak.....	703
Franc Rozman, Miha Šimac:	<i>Vse doseže, kar mu drago:</i> Johann baron Samonigg (1839–1915)	717
David Vidmar Čeru:	»Živel najmlajše mesto štajerskega zaledja!« Administrativni povzdig Šoštanja iz trga v mesto maja 1911	739
Miran Aplinc:	Šoštanj in Šaleška dolina v popisih prebivalstva od druge polovice 19. stoletja do druge svetovne vojne.....	757
Miha Šimac:	<i>Pozdravi iz Šoštanja:</i> od časopisnihotic do zaporniških aktov (1890–1918)	773
Špela Poles:	Poldrugi vagon kanditov in slaščic na mesec. O Rajšterjevi tovarni čokolade, bonbonov in slaščic v Šoštanju	785
Bogdana Marinac:	Dušan Mayer, kapitan dolge plovbe iz Šoštanja, in življenje pomorščakov v njegovem času	797
Klemen Kocjančič:	»Hitlerjansko gnezdo«: iz zgodovine Šoštanja med drugo svetovno vojno	823
Danilo Čebul:	Živeti v Šoštanju – mestu luči in visokih dimnikov	843
Bogdan Kolar:	Lokovičan Ivan Kešpret – fotograf in učitelj v Indiji	865

Milana Klemen, Urška Todosovska-Šmajdek:

Vila Mayer, vila Široko in dvorec Gutenbüchel
s parkom – konservatorski oris stavbne in
vrtnoarhitekturne dediščine875

Luka Bogovčič:

Ponovno odkrite lepote in skrivnosti Vile Mayer.
Konservatorsko-restavratorski posegi v Vili Mayer897

**Matija Zorn, Mateja Breg Valjavec,
Daniela Ribeiro:**

Preoblikovanje pokrajine zaradi pridobivanja
lignita – na primeru Šoštanja in okolice.....915

Gradivo

Domoznanska dejavnost Knjižnice Velenje
(*Andreja Ažber*)929

Po razstavah

Muzej usnjarstva na Slovenskem (MUS)
(*Miran Aplinc*)935

Vila Mayer (*Špela Poles*).....941

1.04 Strokovni članek

UDK 728.84:7.025.3(497.4Šoštanj)

Prejeto: 16. 6. 2021

Luka Bogovčič

direktor podjetja Restavratorski atelje Bogovčič, TRIPTIH D.O.O., Novo Polje c. XIV/13, SI-1260 Ljubljana - Polje
E-pošta: info@triptih.com

Ponovno odkrite lepote in skrivnosti Vile Mayer

Konservatorsko-restavratorski posegi v Vili Mayer

IZVLEČEK

Konservatorsko-restavratorski posegi v Vili Mayer so potekali šest mesecev. Pri njih so sodelovali restavratorji za poslikave, štukature, les, kamen, keramiko, vitraže in kovino ter tudi strokovnjaki iz različnih drugih strok. Dela so bila uspešno zaključena v letu 2009. Danes so v Vili Mayer, ki je tudi protokolarni objekt Občine Šoštanj, stalne razstave, občasno prirejajo različne kulturne dogodke. V pričujočem besedilu so na kratko predstavljeni vsi restavratorski posegi.

KLJUČNE BESEDE

Vila Mayer, Šoštanj, stropne in stenske poslikave, freske, restavratorstvo, les, kamen, štukature, vila

ABSTRACT

REDISCOVERED ATTRACTIONS AND MYSTERIES OF VILLA MAYER. CONSERVATION-RESTORATION INTERVENTIONS IN VILLA MAYER

Conservation-restoration interventions in Villa Mayer took six months. The work was performed by restorers specializing in painting, stucco, wood, stone, ceramics, stained glass, and metal, as well as experts from various other professions. The works were brought to successful completion in 2009. Villa Mayer, currently serving as a protocol venue of the Šoštanj municipality, also hosts permanent exhibitions and occasional various cultural events. The article briefly presents all restoration interventions.

KEY WORDS

Villa Mayer, Šoštanj, ceiling and wall painting, frescoes, restoration, wood, stone, stucco, villa

Uvod

Sprejeti odločitev o obnovi takšnega objekta, kot je Vila Mayer, ki v sebi skriva ne samo izredne arhitekturne elemente, kot je na primer mogočna lesena altana, ampak tudi likovne bisere, kot so stenske in stropne poslikave, vrata z enostavnim, a lepim vitražem ter štukaturne elemente, ki so delno pozlačeni s pravim zlatom, zahteva od investitorja najprej občutek za lepoto, potrebo ter zavedanje o pomenu ohranjanja naše skupne kulturne dediščine in ne nazadnje tudi veliko mero poguma.

Ljudje, s katerimi smo sodelovali na Občini Šoštanj, Alenka Verbič – vodja projekta, župan Darko Menih ter Branka Jager Primc, ki je kot odgovorna konservatorica zastopala ZVKDS OE Celje, so ves čas gradbenih in restavratorskih del z iskrenim zanimanjem spremljali prenovo.

Na Občini Šoštanj so se dobro zavedali, česa so se lotili ter kaj želijo doseči. Zato so zastavljenemu cilju tudi ves čas jasno sledili.

Na kratko o Vili Mayer

Vila Mayer stoji v Šoštanju, na Kajuhovi cesti 10, na ulici, ki je bila v preteklosti glavna vpadnica v mesto. Vilo, ki je danes kulturni spomenik lokalnega pomena (EŠD 16635), je dal na prehodu iz 19. v 20. stoletje zgraditi dr. Fran Mayer, odvetnik in kasnejši dolgoletni župan Šoštanja. Hiša je tipičen primer meščanske arhitekture poznega historicizma. V preteklosti jo je obdajal precej velik vrt, ki ga danes zaradi posegov v preteklosti v originalnem obsegu ni več. Del tega vrta sta bila tudi zelenjavni vrt in teniško igrišče.

Tloris pritličja

V pritličje vodita stranski in glavni vhod. Na glavnega se povzpemo po stopnicah, ki nas pripeljejo do kamnite ograje iz peščenjaka, nad nami se dviguje prelepa lesena altana – lesena konstrukcija, ki tvori balkon v prvem nadstropju. V pritličju je več sob različnih velikosti. Iz predprostora nas stopnice z lepo kovano ograjo vodijo v kletne prostor in prvo nadstropje.

Tloris prvega nadstropja

V prvem nadstropju so bili bivalni prostori. Nadstropje je sestavljeno iz petih manjših sob ter osrednjega prostora, ki tvorijo *piano nobile* (plemenito nadstropje; italijansko) ali tudi *bel etage* (lepo nadstropje; francosko), iz katerega je tudi izhod na večji balkon, ki je del altane. Večji prostor je v celoti, tako po stenah kot stropu, poslikan s šablonskimi poslikavami. Na stropu je prelepa modra rozeta, ki je dodatno okrašena z viticami v bakreni barvi. V enem od manjših prostorov je bila na stropu najdena poslikava z rastlinsko zasnovanim motivom v zeleni barvi. Hiša je delno podkletena, ima tudi podstrešne prostore.

Družina Mayer

Dr. Fran Mayer (1866–1940) je bil odvetnik, ugleden meščan in pripadnik takratne šoštanjske elite. Navduševal se je nad angleškim načinom življenja, rad se je oblačil po tedanji angleški modi. Z družino in prijatelji so igrali kriket, ob hiši je bilo teniško igrišče, vsak dan ob petih popoldan so imeli t. i. *tea-time*, pitje čaja. Bil je med pobudniki ustanovitve takratne Meščanske šole ter kot župan zaslužen, da je Šoštanj dobil vodovod.

Z ženo Marijo, roj. Prus sta imela tri otroke, Franceta, Marijo in Dušana, ljubkovalno so jih klicali Anče, Majka in Duš. Franc je študiral pravo, padel je na soški fronti, Dušan je bil kapitan prekooceanske ladje, Majka pa je bila velika ljubiteljica umetnosti in športa. Leta 1923 je zasedla 2. mesto na teniškem prvenstvu Slovenije.

Vila Mayer pred posegom

Vila Mayer je bila pred posegom dolga leta zapuščena, a so se kljub vidnemu vandalizmu ohranili vsi zunanji in notranji elementi, večja škoda ni bila povzročena. Leta 2002 jo je Premogovnik Velenje izročil Občini Šoštanj, ta pa se je odločila za njeno temeljito prenovo in zanjo pridobila evropska sredstva. Leta 2010 je bila Vila Mayer, skupaj z vrtom, v celoti prenovljena.

Sondiranje in priprave na restavratorske posege

Največji restavratorski izziv so predstavljale poslikave, ki so bile skrite pod več plastmi beležev. Izjema je bil strop v osrednjem prostoru prvega nadstropja, ki sicer ni bil prepleškan z beleži, a je bila barvna plast zaradi slabega veziva tako načeta, da je že odpadala. O obstoju poslikav so sicer pričale stare črno-bele fotografije, vendar z njih ni bilo mogoče razbrati natančnega obsega in kakovosti ohranjenosti. Zato smo sondiranju na poslikavah posvetili veliko časa in pozornosti.

Pred začetkom restavratorskih del smo morali vseh prostorih opraviti temeljito sondiranje vseh sten in vseh stropov. Naredili smo večje število vertikalnih in horizontalnih sond ter si tako skušali razložiti, kaj lahko pričakujemo pod številnimi sekundarnimi nanosi beležev. Po potrebi smo sonde širili v vse smeri do želenega rezultata. Za sondiranje so bili uporabljeni kirurški skalpeli, pleskarske lopatice in dleta.

Konservatorsko-restavratorski posegi v Vili Mayer

Konservatorsko-restavratorski načrt je predvideval restavriranje vseh zunanjih lesenih vrat, lesenega balkona z umetelno izdelanimi kovinskimi konzolami, lesene altane, kamnite ograje, kovinske stopniščne ograje, štukaturnih elementov v notranjosti, vitra-

ža, lončenih peči, stenskih in stropnih poslikav ter nekaterih manjših predmetov.

Dela so zaradi količine in zahtevnosti posegov potekala v več fazah in na različnih lokacijah. Poslikave, altano, stopniščno ograjo, kovinske dele balkona, keramične peči in še nekaj kovinskih elementov smo restavrirali na lokaciji. Vse ostalo, kar se je dalo odstraniti (vrata, poškodovani leseni kasetirani deli altane, stebri kamnite ograje, vitel), je bilo prepeljeno v atelje.

Posegi na stenskih in stropnih poslikavah

Težko je v nekaj vrstic strniti na tisoče ur, ki so bile porabljene za restavriranje poslikav. Zato bom napisal samo nekaj pomembnih dejstev.

Po vseh vertikalnih in horizontalnih sondah, ki smo jih naredili na vseh stenah in vseh stropih, smo ugotovili, da je poslikav, tako stenskih kot tudi stropnih, veliko. Najdene so bile tudi na stopnišču, hodnikih in celo stopniških rampah. Vse poslikave so t. i. šablonske, narejene torej s pomočjo šablon.

Poslikave so večinoma večbarvne, prevladujejo rjavi, zeleni in rumeni toni. Izjema je stropna poslikava v osrednjem prostoru v prvem nadstropju, ki je tudi najbolj bogato poslikan. Tu vidimo tudi modro, bakreno in oranžno barvo. To je bil dnevni prostor družine Mayer. Strop v tej sobi nam je predstavljal največji izziv. Za vezivo pigmentov so namreč uporabili raztopino kleja, ki pa je s časoma oslabela in izgubila svojo funkcijo, zato je barvna plast odstopala od ometa, se luščila in odpadala.

V sosednji sobi smo s sondiranjem odkrili že omenjeno zeleno poslikavo z rastlinskimi motivi (vitice, listje, cvetovi), ki je bila po odstranitvi beležev sicer v celoti vidna, a precej zbledela.

Povsod tam, kjer smo naleteli na poslikave, smo dobili dovolj informacij, da smo lahko naredili retušo ali rekonstrukcijo, če je bila poslikava preveč uničena.

Odstranjevanje sekundarnih nanosov beležev je bilo ponekod zahtevno in trdovratno. Ti so se namreč ponekod tako močno sprijeli z originalno barvno plastjo, da se je ta odlučila v celoti ali pa se je, če smo imeli srečo, odlučil samo njen vrhnji sloj; tako je na ometu vseeno ostala barvna sled, ki nam je omogočila kasnejše retuširanje ali rekonstrukcijo poslikav.

Pri pripravi na rekonstrukcije poslikav, posebno v primerih, ko so te zelo slabo vidne oziroma imamo na voljo le njene fragmente, je nujno, da so predpriprave izredno temeljite in premišljene. Zato smo veliko časa namenili prav raziskovanju in različnim študijam.

Po odstranitvi beležev smo odkrite, vidne fragmente poslikav najprej retuširali, tako smo si lahko razjasnili, kakšne naj bi bile poslikave prvotno. Nato smo za potrebe rekonstrukcij retuširane dele prerisali na folijo, jih sestavili v smiselno celoto, vse skupaj prerisali na karton in izrezali šablono.

Težava s poslikavami v Vili Mayer je bila ta, da so bile po odstranitvi beležev vse zelo slabo vidne. Izredno dobra stvar pa ta, da so bile, čeprav slabo, vseeno vidne v celoti. Zaradi bledih barvnih tonov je bilo večino poslikav treba osvežiti. To pomeni, da se preko teh, slabo vidnih barvnih plasti nanese enak barvni odtенок.

Teh poslikav in izzivov, s katerimi smo se srečevali, sicer ne moremo primerjati z gotskimi freskami, kjer se srečujemo z bistveno bolj kompleksnimi problemi. Vseeno pa so bile tudi poslikave v Vili Mayer svojevrstni izziv in z rezultatom smo lahko zelo zadovoljni.

Posegi na lesu

Posegi na lesu so bili takoj za poslikavami najobsežnejši del restavratorskih posegov. Les je bil sicer v relativno dobrem stanju, z izjemo tal na balkonu altane ter nekaj nagnitimi deli na preostalih elementih, ki so bili predmet restavriranja. Nekaj je bilo tudi odlomov in prelomov zaradi vandalizma.

Večino restavratorskih del smo opravili na lokaciji, nekaj smo jih prepeljali v atelje, kjer so se restavrirala predvsem vrata, izdelali smo tudi nekaj manjkajočih delov na altani in malem balkonu. Najprej smo odstranili sekundarne nanose barve, les smo po potrebi utrdili in premazali z zaščitnim premazom proti glivam in insektom. Nekaj manjkajočih ali nagnitih kosov smo izdelali na novo. V zadnji fazi smo les premazali z barvami ali olji.

Posegi na kamnu

Poseben izziv je bila ograja pred glavnim vhodom v hišo. Zaradi vremenskih in mehanskih vplivov je bila zelo uničena. Narejena je iz peščenjaka, s katerim so v preteklosti neustrezno ravnali, zalit je bil namreč z betonom. Ta je začel propadati in se je že vidno ločeval od originala in odpadal.

Po odstranitvi betonskih zaliv smo dvignili vrhnji del ograje, da smo lahko prišli do stebrov. Poškodbe so bile po celi ograji, zato je bilo precej kitanja in modeliranja, v nekaterih primerih smo morali narediti tudi rekonstrukcije.

Posegi na štukaturah v notranjih prostorih

Štukature, ki se nahajajo v pritličju in prvem nadstropju, so pobarvane z belo apneno barvo, nekateri profili so pozlačeni s 23-karatnimi zlatimi lističi. Pozlačene dele smo odkrili po naključju, ko smo pri odstranjevanju beležev na robu enega od profilov odkrili pozlato. Najlepši štukaturni element je gotovo stropna rozeta v predprostoru.

V prvi fazi so bili odstranjeni vsi sekundarni nanosi, ki so zaradi količine nanešene barve v preteklosti že deformirali formo štukature. Manjkajoče dele

smo domodelirali, s kitom zapolnili razpoke, izvedel se je tanek premaz z belo barvo, pozlatili smo profile.

Posegi na lončenih pečeh

Lončene peči so bile relativno dobro ohranjene, nekaj je bilo razpok, odpadanja fug in okrušenih pečnic. Kovinska vratca kurišča so bila zarjavela.

Vrhnji del peči smo odstranili, da smo lahko očistili notranje kanale in kurišče. Počene in poškodovane pečnice smo zlepili in domodelirali. Peči smo v celoti na novo fugirali. Železna vratca so bila odstranjena, peskana ter protikorozivno zaščitena in prebarvana.

Kot zanimivost je vredno omeniti, da se je med 2. svetovno vojno v Vilo Mayer naselil štab nemške vojske. Nikoli ne bomo izvedeli, ali so opazili, da je na notranji strani vratc odtisnjena Davidova zvezda.

Posegi na kovini

S kovinskimi deli ni bilo večjih težav. Kovina je od vseh materialov, ki smo jih restavrirali, najobstojnejša, zato je bila tudi najmanj uničena ali poškodovana. Seveda je bila večkrat prebarvana, tako stopniščna ograja kako tudi ostali kovinski elementi, ki smo jih restavrirali. Poleg že omenjene ograje smo restavrirali še zunanji leseno-kovinski vitel, podporne konzole manjšega balkona in nadstreška nad njim.

Kovinski deli so bili peskani, deformirane dele

smo sanirali, prebarvali s protikorozivnim zaščitnim sredstvom in prebarvali s črno barvo.

Posegi na vitražu

Vitraž (višina 110 cm, širina 45 cm) je umeščen v vrata, ki vodijo v osrednji prostor prvega nadstropja. Sestavljen je iz večbarvnih stekel, ki tvorijo preprost geometrijski motiv. Stekla svetlejših barv so uporabljena kot polnilo, stekla močnejših barv pa za poudarjene vzorce. Poškodbe so posledica mehanskih vplivov ter zapiranja in odpiranja vrat.

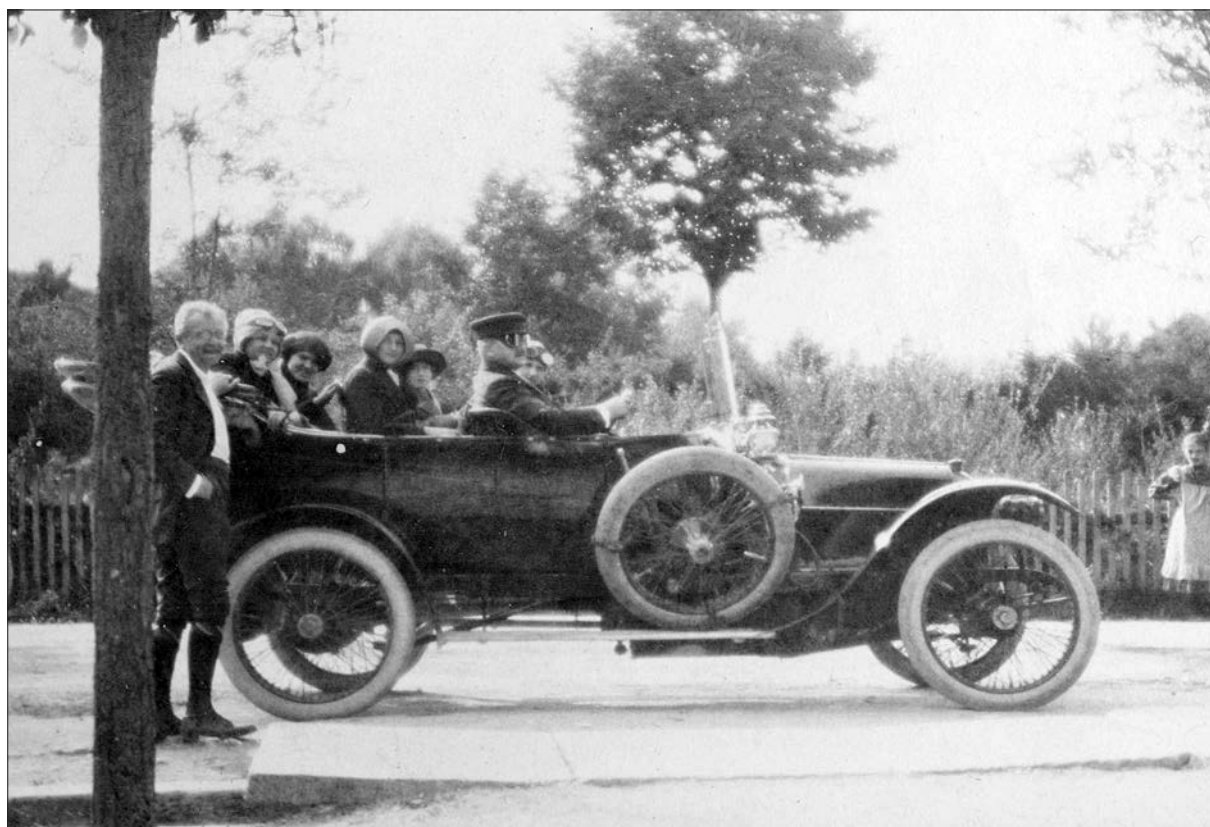
Vitraž je bil demontiran iz vrat in prepeljan v atelje, kjer smo ga v celoti razstavili ter mehansko in kemično očistili. Vsa manjkajoča stekla so bila zamenjana z ustreznimi novimi ter na novo sestavljena v celoto.

Vila Mayer danes

Izredno pomembno je, da ima Vila Mayer, ki je protokolarni objekt Občine Šoštanj, danes vsebino, da se v njej odvijajo različni dogodki, skratka, stavba živi. V njenih skrbno obnovljenih prostorih si lahko ogledamo kiparsko zbirko akademskega kiparja Ivana Napotnika, hortikulturno zbirko vrtnarskega mojstra Alojza Kojca, del zasebne domoznanske zbirke šoštanjkega zbiratelja Zvoneta A. Čebula, izbor likovnih del Napotnikove galerije in spominsko sobo družine Mayer.

Sprednja stran Vile Mayer pred posegom in po njem.

*Nekaj utrinkov iz življenja družine Mayer
(fotografije so iz Mayerjevega družinskega albuma v zasebni lasti; reprodukcije hrani Vila Mayer).*

Vila Mayer pred posegom.

Sondiranje in priprava na restavratorske posege.

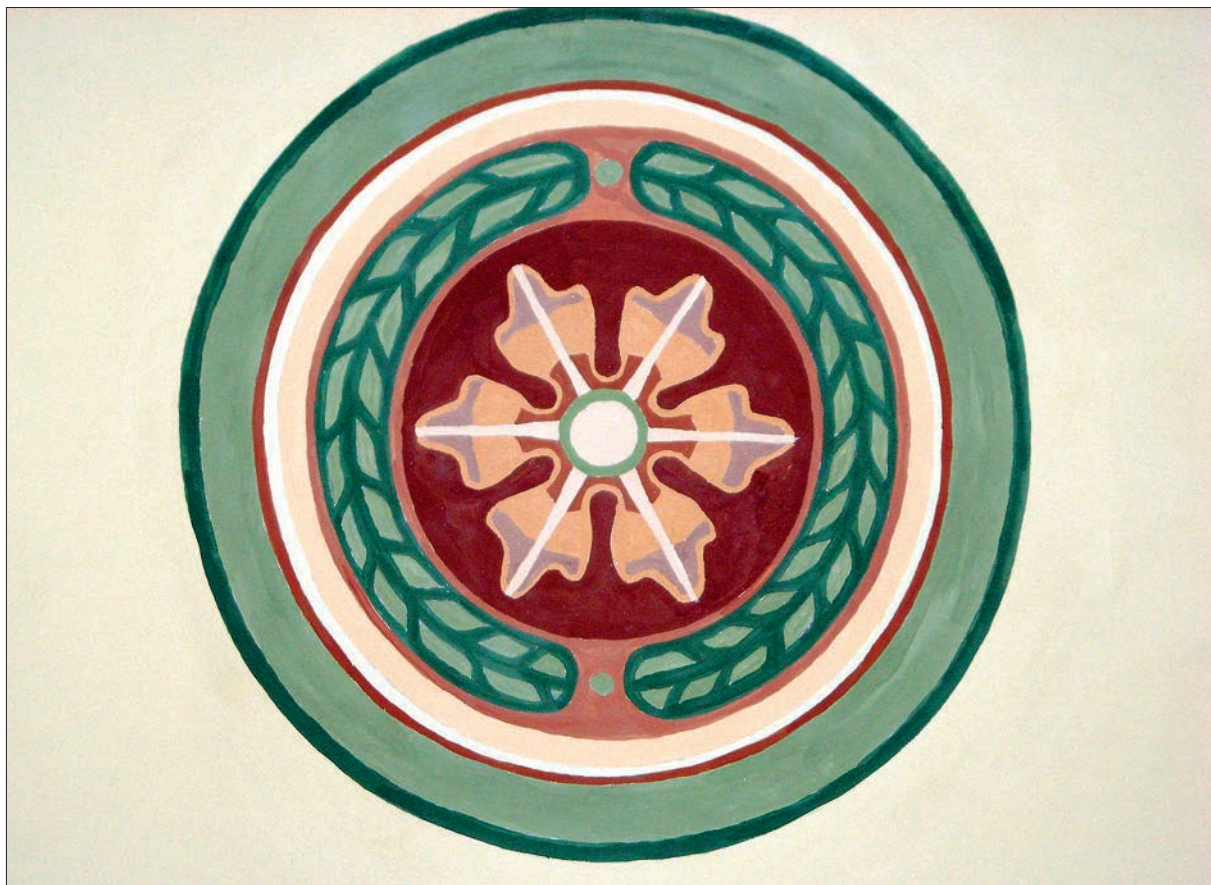
Sledovi poslikav po odstranjenih beležih.

Izdelava risb in barvnih študij ter šablon.

Retuširanje in rekonstrukcija poslikav.

Poslikave po retuširanju in rekonstrukcijah.

Posegi na lesu.

Posegi na kamnu.

Posegi na štukaturah v notranjih prostorih.

Posegi na lončenih pečeh.

Posegi na kovini.

Posegi na vitražu.

ISSN 0023-4923 (tiskana izdaja)
ISSN 2670-6865 (spletna izdaja)